

ขบวนการสิบสี่ตุลาคม *

วิทยากร เชียงกูล

ลำดับเหตุการณ์การลุกฮือครั้งใหญ่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖

จุด เริ่มต้นของการลุกฮือครั้งนี้เริ่มจาก **กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ** ซึ่งตั้งขึ้นภายหลังจากการชุมนุมประท้วงกรณีมหาวิทยาลัยรามคำแหงลิดรอนเสรีภาพนักศึกษา เมื่อวันที่ ๒๑-๒๒ มิถุนายน แคนกลางของกลุ่มนี้คือ ผู้นำนักศึกษาทั้งที่ยังเรียนอยู่และเพิ่งจบการศึกษาใหม่ๆ เช่น นายธีรยุทธ บุญมี อดีตเลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย นายประสาน มฤคพิทักษ์ อดีตนายกลสโมสรนิสิตจุฬาฯ นายธัญญา ชุนชฎาธาร นายปรีดี บุญซื่อ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สมาชิกสภาหน้าโดม นอกจากนั้นก็ยังมีอาจารย์มหาวิทยาลัย นักการเมือง ตลอดจนนักเขียนนักหนังสือพิมพ์ กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญได้ติดต่อหาสมาชิกซึ่งส่วนใหญ่เป็นปัญญาชนและผู้มีชื่อเสียงในสาขาต่างๆ มาร่วมเซ็นชื่อในคำประกาศเรียกร้องได้ประมาณ ๑๐๐ คน โดยหวังว่าการกระทำดังกล่าวจะเป็นการริเริ่มสร้างแรงผลักดันทางการเมืองให้รัฐบาลต้องริบร่างและประกาศใช้รัฐธรรมนูญในที่สุด

กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญได้นำแถลงข่าวแก่หนังสือพิมพ์ เมื่อเย็นวันศุกร์ที่ ๕ ตุลาคม และได้เริ่มเดินถือป้ายโปสเตอร์ แจกใบปลิวและหนังสือเมื่อเช้าวันเสาร์ที่ ๖ ตุลาคม จำนวนสมาชิก

ที่เริ่มรณรงค์ดังกล่าวมีประมาณ ๒๐ คน หลังจากที่ได้เดินแจกใบปลิวได้ครึ่งวัน ก็ถูกตำรวจซึ่งติดตามอยู่ตลอดเวลา เข้าจับกุมไปได้ ๑๑ คน ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาและอดีตผู้นำนักศึกษาที่เพิ่งจบจากมหาวิทยาลัย นอกจากนั้นก็ยังมีอาจารย์ ๑ คน นักการเมือง ๑ คน นักหนังสือพิมพ์อีก ๑ คน (ภายหลังจับนักการเมืองอีก ๑ คน นักศึกษา ๑ คน)

เรื่องราวทั้งหมดที่เกิดขึ้น คนทั่วไปตั้งข้อสังเกตถึงสาเหตุที่มาไว้ ๒ กรณีคือ กรณีแรก ผู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญดังกล่าวไม่มีแผนเบื้องหลังอะไร นอกจากการประท้วงโดยสันติวิธีเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลริบร่างรัฐธรรมนูญและประกาศใช้เท่านั้น กรณีที่สอง อาจมีผู้ดำเนินการเรียกร้องรัฐธรรมนูญบางคนที่มีแผนการดำเนินการอย่างทำร้ายดังกล่าว เพื่อให้เกิดการจับกุมขึ้น จะได้สร้างปฏิกิริยา ปลุกระดมพลังนักศึกษาประชาชนขึ้นมาขับไล่รัฐบาล กลุ่ม ถนอม-ประภาส-ณรงค์ ออกไป เพื่อให้กลุ่มการเมืองอื่นขึ้นมาใช้อำนาจแทน แต่จากพยานหลักฐานต่างๆ ทำให้เชื่อได้ว่าเป็นกรณีแรกมากกว่า เพราะผู้ดำเนินการเรียกร้องรัฐธรรมนูญที่ถูกจับส่วนใหญ่ ดูจะไม่ได้เตรียมการไว้ก่อนเลยว่าจะถูกจับ เช่นมีการเตรียมพิมพ์หนังสือ ใบปลิวไว้เตรียมจำหน่ายแจกในวันหลังอีกเป็นจำนวนมาก เตรียมการที่จะจัดให้มีการบรรยายและสัมมนาทางการเมืองแก่ประชาชนที่สมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ทั้งผู้ดำเนินการส่วนใหญ่

* วิทยากร เชียงกูล บก., ขบวนการนักศึกษาไทย: จากอดีตถึงปัจจุบัน (กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์พระจันทร์เสี้ยว ๒๕๑๗), หน้า ๖๒-๘๔.

ก็ควรรู้ว่า ช่วงเวลาที่เลือกณครั้งนั้นเป็นช่วงเวลาที่มีนักศึกษาส่วนใหญ่กำลังสอบประจำภาคอยู่ จึงเป็นการยากลำบากอยู่พอสมควร ที่จะปลุกระดมนักศึกษาให้ทิ้งห้องสอบมาช่วยประท้วงได้ หากเกิดการจับกุมกันขึ้น นอกจากนี้แล้ว หลังจากมีการจับกุมแล้วก็ไม่ปรากฏว่าผู้ดำเนินการที่เหลืออยู่ จะดำเนินการปลุกระดมนักศึกษาได้อย่างว่องไวแต่อย่างใด แม้แต่ศูนย์นิสิตนักศึกษา ซึ่งเป็นศูนย์รวมของพลังนักศึกษา และกรรมการส่วนใหญ่เคยร่วมงานหรือรู้จักกับผู้ดำเนินการที่ถูกจับมาก่อน ก็ยังงุนงงทำอะไรไม่ถูกในระยะแรก นอกจากไปติดต่อขอเยี่ยมขอประกันและออกแถลงการณ์ตอบโต้ทางหนังสือพิมพ์ในวันต่อมา

การตัดสินใจครั้งประวัติศาสตร์

ความคิดริเริ่มในการรวมพลังต่อสู้กันจริงๆ มาจากนักศึกษาที่อยู่นอกกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ โดยริเริ่มจากหลายจุดและค่อยมารวมกันที่ธรรมศาสตร์ ที่วิทยาลัยการศึกษาประสานมิตร ซึ่งนักศึกษาสอบเสร็จแล้ว ได้มีการชุมนุมอภิปรายและยื่นข้อประท้วงตั้งแต่เช้าวันจันทร์ที่ ๘ ตุลาคม และนักศึกษาสถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์จำนวนหนึ่งก็ได้เข้าชื้อกันทำหนังสือถึงจอมพลถนอม กิตติขจร ขอรับรองความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกจับกุมในวันเดียวกัน ส่วนที่ธรรมศาสตร์ก็มีโปสเตอร์ประท้วงและการจับกลุ่มวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลตั้งแต่เช้าวันจันทร์ จนตกเย็นองค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จึงได้จัดประชุมที่ประชุมมีมติให้ดำเนินการต่างๆ เพื่อตรวจสอบประจำภาคไว้จนกว่าการต่อสู้จะบรรลุผล การตัดสินใจครั้งสำคัญครั้งนี้ เชื่อได้ว่าเกิดจากอุดมการณ์ของนักศึกษาที่ต้องการเห็นความเป็นธรรมและช่วยเหลือเพื่อนของตนเป็นประการสำคัญ ไม่น่าเชื่อว่าจะมีแผนการอื่นใดนอกเหนือไปจากนั้น

องค์การนักศึกษาธรรมศาสตร์ประสพ

ความสำเร็จในการขัดขวางการสอบประจำภาคด้วยการตัดสินใจที่แน่วแน่ (เอาโซ่ล่ามประตู เอาปูนปาสเตอร์อุดรูกุญแจประตูห้องสอบ ตลอดจนตัดสายไฟลิฟท์) และด้วยความเห็นใจจากเพื่อนนักศึกษาและแม้แต่อาจารย์ส่วนหนึ่ง การผนึกกำลังกันอย่างเหนียวแน่นของธรรมศาสตร์ ซึ่งเคยมีกิตติศัพท์ในด้านการต่อสู้ทางการเมืองมาตั้งแต่สมัยอดีต ได้เรียกร้องให้นักศึกษาจากสถาบันอื่นๆ ซึ่งระยะแรกก็ชุมนุมกันประท้วงในสถาบันของตนทยอยมาสมทบตามลำดับ จนเมื่อกำลังคนที่สนับสนุนได้เพิ่มขึ้นมากแล้ว ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยซึ่งตั้งอยู่ในตอนแรก จึงได้เข้ามารับหน้าที่เป็นผู้นำในการประท้วง แต่ทางด้านต่างๆ เช่น ข้าราชการ การวางแผน พวกนักศึกษาระบบธรรมศาสตร์ที่ทำมาแต่แรกคงทำกันต่อไป

ในช่วงเวลาของการรวมตัวของฝ่ายนักศึกษา ทางฝ่ายรัฐบาลคงจะประเมินกำลังนักศึกษาผิด จึงได้ตัดสินใจเพิ่มข้อหาแก่ผู้ถูกจับหนักขึ้นทุกที

จากข้อหา “มั่วสุมชักชวนให้มีการชุมนุมทางการเมือง” กลายเป็นข้อหาที่มีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ มีแผนล้มล้างรัฐบาล ซึ่งนับว่าเป็นข้อหาที่หนักมากพอที่จะขู่ให้คนทั่วๆ ไปที่ไม่รู้เรื่องราวตกใจไม่กล้าไปให้ความสนับสนุนได้ แต่ข้อหาดังกล่าวเป็นข้อหาที่เหลือเชื่อ สำหรับบรรดานักศึกษาและประชาชนที่มีการศึกษา พอจะรู้จักชื่อเสียงของผู้ถูกจับกุม ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นผู้นำนักศึกษาหรือเป็นนักเขียน ทางฝ่ายรัฐบาลได้พยายามที่จะปั้นหลักฐานมาสนับสนุนข้อกล่าวหาของตน จากหนังสือภาษาต่างประเทศเกี่ยวกับประเทศสังคมนิยมบางเล่มที่ค้นได้จากที่พักของผู้ถูกจับกุมว่าเป็นเอกสารคอมมิวนิสต์ โดยได้ใช้สื่อมวลชนที่ตนควบคุมหรือหนุนหลังอยู่ คือ วิทยุ โทรทัศน์ ตลอดจนหนังสือพิมพ์บางฉบับ ให้เป็นประโยชน์ทางโฆษณาชวนเชื่ออย่างเต็มที่ ซึ่งรัฐบาลคงหวังว่าการกระทำดังกล่าวคงจะหลอกให้นักศึกษาประชาชนเชื่อหรืออย่างน้อยก็ขงใจกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ทำให้ไม่กล้าตัดสินใจออกไปณรงค์ประท้วงช่วยเหลือผู้ถูกจับ เพราะประสบการณ์ในอดีต ก็มักเป็นเช่นนั้น กล่าวคือเมื่อมีการจับกุมผู้ต้องหาทางการเมืองในข้อหาคอมมิวนิสต์ครั้งใด นักศึกษาประชาชนคนอื่นๆ ก็จะพากันหวาดกลัวหรือนิ่งเฉยเสีย เพราะประชาชนส่วนหนึ่งถูกหลอกให้กลัวคำว่าคอมมิวนิสต์เหมือนกัน ฉะนั้นประชาชนอีกส่วนรู้ยู่ว่าฝ่ายเผด็จการมีอำนาจมากอย่างยากที่จะต่อต้านได้ ทั้งการรวมพลังของนักศึกษาประชาชนในอดีตก็ยังไม่แข็งพอที่จะท้าทายอำนาจเผด็จการอย่างเปิดเผยได้ เมื่อผู้นำนักศึกษาถูกจับไป คนที่เหลือก็มักจะหลบหนี ภายหลังจากการรัฐประหาร พฤษจิกายน ๒๕๑๔ มี ส.ส. ๓ คน ฟ้องคณะปฏิวัติฐานละเมิดรัฐธรรมนูญ เลยถูกจับกุมคุมขัง โดยที่คนทั่วไปไม่ได้แสดงปฏิกิริยาต่อต้านอย่างเปิดเผย

อย่างไรก็ตาม การดำเนินนโยบายปลุก

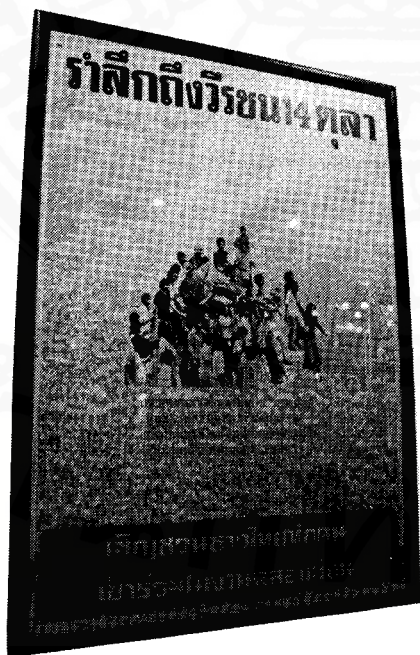
ผีคอมมิวนิสต์ ถูกไม้เท้าของรัฐบาลควานนี้ประสบความล้มเหลวโดยสิ้นเชิง เพราะนักศึกษาประชาชนมีความตื่นตัวและมีการรวมกำลังกันได้มากกว่าสมัยก่อน แม้แต่หนังสือพิมพ์ซึ่งมักจะต้องเซนเซอร์ตัวเองเพราะกลัวอำนาจเผด็จการ ตั้งแต่สมัยจอมพลสฤษดิ์ขึ้นมาอำนาจ คราวนี้ก็กล้าขึ้นที่จะเสนอข่าวการประท้วงของนักศึกษาหรือแม้แต่แสดงความสงสัยต่อข้อกล่าวหาของรัฐบาล บางฉบับถึงกับต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมให้กับฝ่ายผู้ถูกจับกุมมากมาย ด้วยการเสนอข่าวว่า หนังสือที่ทางการอ้างว่าเป็นเอกสารคอมมิวนิสต์นั้น เป็นหนังสือที่มีขายในร้านหนังสือทั่วไป นอกจากนี้แล้วผู้ที่ถูกจับกุมคราวนี้ก็เป็นผู้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกว้างขวาง โดยเฉพาะในทางด้านแสดงบทบาทรักชาติ รักประชาธิปไตย เช่นการณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นต่อต้านกฎหมายลิดรอนอำนาจตุลาการ การทำหนังสือ เขียนหนังสือ ที่แสดงความรับผิดชอบ หัวดีต่อสังคม จึงย่อมเป็นการยากที่อยู่ดีๆ รัฐบาลจะป้ายสีให้คนเหล่านี้เป็นคนคิดร้ายต่อแผ่นดินได้

รัฐบาลคงเก็งสถานการณ์ผิด และดำเนินนโยบาย “ปลุกผีคอมมิวนิสต์” ของตัวไปเรื่อยๆ ด้วยการประกาศใช้มาตรา ๗ ซึ่งเป็นกฎหมายเผด็จการที่นายกรัฐมนตรีนามาใช้เพื่อควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้สอบสวนได้ตลอดไปโดยไม่ต้องขึ้นโรงขึ้นศาล ด้วยการออกโฆษณาทางวิทยุกระจายเสียงแก้ตัวน้ำขุ่นๆ ว่า ไม่ได้จับ ๑๓ คนเพราะการเรียกร้องรัฐธรรมนูญ แต่จับในฐานะที่มีการกระทำอันเป็นภัยต่อความสงบสุขของประชาชน ซึ่งเป็นการแก้ตัวที่ตื่นเขินมาก

การที่รัฐบาลต่อต้านไม่ยอมฟังเสียงเรียกร้องของนักศึกษา ประชาชน แต่กลับจะหาทางเอาโทษผู้ต้องหาหนักมือยิ่งขึ้น ยิ่งทำให้นักศึกษาประชาชนโกรธแค้น และชวนกันออกมาให้ความสนับสนุนการประท้วงอย่างเข้มแข็งยิ่งขึ้น การ

ชุมนุมเปิดอภิปรายประท้วงที่ธรรมศาสตร์มีทั้งกลางวันและกลางคืนติดต่อกันไปแทบไม่ได้หยุดพัก โดยมีคนทยอยมาร่วมกันเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และมีผู้พร้อมที่จะขึ้นไปอภิปรายโจมตีรัฐบาลโดยไม่กลัวตำรวจลับที่ดักถ่ายรูปอยู่ไม่ขาดสาย ผู้แทนนักศึกษาหลายสถาบันนับตั้งแต่นักเรียนมัธยม อาชีวะ ฝึกหัดครูจนถึงมหาวิทยาลัยลงมติให้งดสอบงดเรียน เพื่อรวมกำลังกันมาชุมนุมที่ธรรมศาสตร์ กลุ่มอาจารย์บางสถาบันก็ได้แสดงความเห็นใจลงมติให้งดสอบเช่นกัน แม้จะมีอาจารย์บางสถาบันที่หัวเก่าเข้ากับรัฐบาลขัดขวางนักเรียนนักศึกษา แต่ก็ไม่สามารถห้ามได้ นอกจากนักเรียนนักศึกษาในกรุงเทพฯแล้ว นักเรียนนักศึกษาในจังหวัดใกล้เคียงก็ได้เดินทางเข้ามาชุมนุมประท้วงที่ธรรมศาสตร์ด้วย

การฉีกกำลังของนักศึกษาคราวนี้ อาจจะทำให้เกิดจากความกระตือรือร้นของพวกเขาแต่ละคนเป็นส่วนใหญ่ หาได้เกิดจากการทำงาน

อย่างมีแผนและการออกไปปลุกระดมอย่างมีประสิทธิภาพของกลุ่มผู้นำนักศึกษามหาวิทยาลัยไม่ เพราะการต่อสู้ครั้งนี้เกิดขึ้นอย่างกระทันหันมาก ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาเอง ยังไม่มีการจัดองค์การที่เข้มแข็งพอ พวกผู้นำนักศึกษาไม่มีเวลาเตรียมตัว และไม่ได้คาดการณ์ล่วงหน้าหรือวางแผนกันมาก่อนเลยว่าควรจะดำเนินการเป็นขั้นๆ อย่างไรบ้าง เมื่อเกิดเรื่องขึ้นอย่างกระทันหันพวกเขาได้แต่พยายามฉีกกำลังกัน วางแผนและแบ่งงานกันอย่างเร่งรีบ ซึ่งเป็นลักษณะการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเป็นส่วนใหญ่ การที่นักศึกษา กลุ่มต่างๆ ุ่ข้าวและมาร่วมชุมนุมด้วยอย่างพร้อมเพรียงในระยะเวลาอันสั้น ส่วนหนึ่งเพราะการประโคมข่าวของหนังสือพิมพ์ ส่วนหนึ่งเพราะเพื่อนฝูงต่างไปชวนกันมา ทั้งนักศึกษาจำนวนมากก็เคยมีส่วนร่วมการรณรงค์ครั้งก่อนภายใต้การนำของศูนย์ฯ มาแล้วด้วย แต่ปัจจัยสำคัญคือการที่นักศึกษาส่วนใหญ่ต่างก็ไม่พอใจรัฐบาลเผด็จการอยู่แล้ว จึงไม่ลังเลเลยที่จะมาร่วมประท้วงด้วย

ถึงตอนนี้ไม่ใช่แต่นักศึกษาเท่านั้น กลุ่มอาจารย์ธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รามคำแหง คณะทนายแห่งสโมสรเนติบัณฑิตสภา บัณฑิตคณะเศรษฐศาสตร์ แนวร่วมนักศึกษาประชาชนต่างก็ออกแถลงการณ์สนับสนุนการต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมของนักศึกษาด้วย ประชาชนทั่วไปต่างพากันไปบริจาคเงินเป็นค่าอาหารและค่าใช้จ่ายต่างๆ ในการต่อสู้ให้ถึงที่เป็นเงินหลายแสนบาท นักศึกษาไทยในต่างประเทศก็ได้ส่งทั้งแถลงการณ์และเงินมาสมทบการต่อสู้ นักศึกษาในต่างจังหวัด เช่น เชียงใหม่ พิษณุโลก นครราชสีมา มหาสารคาม ฯลฯ ก็ได้ประชุมประท้วงอย่างแข็งขันในระยะเวลาเดียวกัน

หลังจากการชุมนุมผ่านไปได้ ๓ วัน ๓ คืนและคนที่มาร่วมชุมนุมที่ธรรมศาสตร์เพิ่มจากจำนวนไม่กี่พันคนในตอนแรก กลายเป็นหลาย

หมื่นคน รัฐบาลคงนิ่งเฉยต่อคำเรียกร้องจาก ประชาชนที่หนักแน่นและเอาจริงซึ่งทุกที เพราะ จริงๆ แล้วนักศึกษาประชาชนไม่เพียงแต่ต้องการ อิสรภาพของผู้ถูกจับกุมทั้ง ๑๓ คนเท่านั้น แต่ ยังต้องการรัฐธรรมนูญและรัฐบาลใหม่ที่เป็นธรรม อีกด้วย ถึงตอนนี้รัฐบาลคงตระหนักถึงกำลังของ นักศึกษาบ้างแล้ว แต่ไม่คิดจะอ่อนข้อเพราะกลัว เสียหน้า นอกจากนั้นผู้นำรัฐบาลคงเริ่มไม่พอใจ เป็นส่วนตัวมากขึ้นที่ถูกคนชุมนุมกันโจมตีความ เลวร้ายของพวกตนอย่างไม่กลัวเกรง รัฐบาลยังคง ดิ้นรนหาทางออกแบบโง่ด้วยการออกไปปลิว ตอได้ ยุ้งให้คนระแวงผู้นำนักศึกษาบ้าง ส่งคน ไปก่อกวนบ้าง โดยหวังจะทำให้พลังนักศึกษา แยกแยก แต่ไร้ผล ประเด็นที่นักศึกษาส่วนใหญ ่ต่อสู้คราวนี้เป็นประเด็นที่นักศึกษาส่วนใหญ่ เข้าใจได้เองอย่างชัดเจนมาก ยากที่จะทำให้นักศึกษาไขว่ไขว่ได้ ทั้งการอภิปรายโดยผู้นำ นักศึกษาก็ยังช่วยย้าให้นักศึกษาเข้าใจประเด็น ของการต่อสู้ชัดเจน แม้แต่นักเรียนอาชีวะ นัก เรียนช่างกล ซึ่งขึ้นชื่อลือชาในทางเกรยกพวกเข้า ตีกัน ก็ยังจับมือกันและทำหน้าที่รักษาความสงบ ให้กับขบวนการนักศึกษาอย่างมีระเบียบวินัย

วันศุกร์ตอนเที่ยง ต่อหน้าคนหลายหมื่น ซึ่งความอดทนรอคำตอบจากรัฐบาลกำลังจะถึง ที่สุด ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยได้ ประกาศยื่นคำขาดต่อรัฐบาลให้ปล่อยตัวผู้ต้องหา ทั้ง ๑๓ คนทันทีทุกข้อหาภายใน ๒๔ ชั่วโมง โดย กล่าวหาว่าหากรัฐบาลไม่ยอม จะใช้มาตรการขั้น เด็ดขาดต่อไป

ปฏิกริยาจากรัฐบาลหลังจากนั้นคือ การ ที่อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์เรียกผู้แทนหนังสือพิมพ์ เข้าไปเตือนให้ระมัดระวังในการเสนอข่าวการ ชุมนุมของนักศึกษา หลังจากนั้นเวลาตอน ๑ ทุ่ม วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยประกาศว่า มีผู้ มายื่นขอประกันตัวผู้ต้องหาทั้ง ๑๓ คน และ

จอมพลประภาสซึ่งรักษาการอธิบดีตำรวจให้ ประกันตัวไปแล้ว อย่างไรก็ตามทางด้านกลุ่มผู้ ต้องหาต่างไม่ยอมเซ็นชื่อรับประกันเพราะถือว่า ตนเป็นผู้บริสุทธิ์ไม่ใช่ผู้ต้องหา นอกจากนั้นยังไม่ ยอมออกจากบริเวณที่คุมขัง เพราะกลัวว่ารัฐบาล จะเล่นไม่ซื่อพาไปยิงทิ้ง ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เคย เกิดขึ้นในอดีตมาแล้ว ที่ชวนให้น่าสงสัยก็เนื่องจาก ผู้ที่มาประกันตัวนั้นก็ไม่ใช่คนที่ผู้ต้องหาคนใดคน หนึ่งรู้จักมาก่อนเลย จึงเข้าใจว่าเป็นแผนการของ รัฐบาลมากกว่า

ข้อที่ชวนให้น่าสังเกตว่ารัฐบาลอาจมีแผน ไม่ซื่อ คือการที่รัฐบาลประกาศอีกใน ๑ ชั่วโมง ต่อมา คือตอน ๒ ทุ่มว่า ให้พ่อแม่ผู้ปกครองอย่า ปล่อยให้ลูกหลานไปร่วมชุมนุม เพราะมีบุคคลกลุ่มหนึ่ง นำอาวุธร้ายแรงไปในบริเวณที่ชุมนุม ทั้งนี้เพื่อ ความปลอดภัยแก่ร่างกายและชีวิตของลูกหลาน แลผมยังย้ำว่า หากเกิดเหตุการณ์รุนแรงใดๆ ขึ้น ให้ถือว่าไม่ได้เกิดจากการกระทำของทางราชการ การประกาศดังกล่าวชวนให้น่าสงสัยว่า รัฐบาล อาจเริ่มคิดที่จะส่งคนติดอาวุธเข้าไปก่อกวนหรือ ล้มล้างการชุมนุมของนักศึกษาก็เป็นได้ เพราะใน ที่ชุมนุมนักศึกษานั้น เป็นที่ชัดเจนว่าฝ่ายผู้นำ นักศึกษาคิดที่จะต่อสู้ด้วยสันติวิธีทางเดียว เพราะ เชื่อในอำนาจผลักดันของมวลชนตามทฤษฎีที่เคย เรียนมา และเคยประสบความสำเร็จในการต่อสู้ ด้วยสันติวิธีกรณีประท้วงอธิบดีรามคำแหงและ พ.ร.บ. ตลาการ ไม่มีใครคิดเลยว่ารัฐบาลจะกล้า ปราบปรามคนเชื้อชาติเดียวกันที่มาชุมนุมกันโดย ไม่มีอาวุธเป็นหมิ่นเป็นแสนอย่างรุนแรง และก็คง ไม่มีผู้นำนักศึกษาคนใดที่โง่เขลาพอ ที่จะคิดว่า นักศึกษาจะใช้อาวุธตามมีตามเกิดต่อสู้กับรัฐบาล ซึ่งมีกองทัพทันสมัยทั้งกองทัพได้

นอกจากการชุมนุมเรียกร้องของนักศึกษา ที่ธรรมศาสตร์แล้ว ยังมี การเคลื่อนไหวที่น่าสังเกต อีกทางหนึ่งคือ ในคืนวันศุกร์ที่ ๑๑ ต.ค. นั้น

อาจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์กลุ่มหนึ่งได้ไปติดต่อผ่านทาง ม.ล. มณีรัตน์ บุณนาคที่สวนจิตรลดาฯ โดยแจ้งความประสงค์ว่าอยากจะให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงต่อรองกับรัฐบาลใน ๒ เรื่อง คือต้องการให้รัฐบาลปล่อยตัวผู้ต้องหาทั้ง ๑๓ คน โดยไม่มีเงื่อนไข กับเรื่องที่ว่ารัฐบาลจะไม่จับกุมกรรมการศูนย์ฯ และคนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการชุมนุมครั้งนี้ ม.ล. มณีรัตน์ได้รับว่าจะกราบทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอีกทีหนึ่ง (จากข้อเขียนของอาจารย์ สุดาทิพย์ อินทร ในวารสาร **ม.ธ.** ฉบับ ๑๔ ตุลาคม)

วันเสาร์ที่ ๑๓ ตุลาคม ซึ่งเป็นวันครบกำหนดที่ศูนย์ฯ ยื่นคำขาด ผู้คนมาชุมนุมกันเป็นจำนวนหลายแสนคนสันนิษฐานว่าออกมาข้างนอก นับเป็นการชุมนุมที่คนร่วมด้วยอย่างมากอย่างไม่เคยมีมาก่อน แม้กระนั้นรัฐบาลก็ยังทำเป็นเฉยเมยต่อคนนับแสนที่กำลังไม่พอใจ และได้แต่สั่งตำรวจทหารเตรียมพร้อมซึ่งคล้ายกับการการทำท้าวว่าจะเอาอย่างไรก็เอากัน การเดินขบวนได้เริ่มขึ้นเมื่อถึงกำหนดที่ยื่นคำขาด เนื่องจากคนมาร่วมด้วยมาก การเดินขบวนจึงเริ่มชุลกชุลกบ้าง ศูนย์ฯ ได้ตัดสินใจหยุดขบวนเปิดการอภิปรายอยู่ที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย และเคลื่อนเส้นตายการให้คำตอบของรัฐบาลไปเป็นเวลา ๑๗.๐๐ น. ระหว่างนี้ทางคณะกรรมการศูนย์ฯ ได้รับการติดต่อให้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเมื่อเวลา ๑๖.๒๐-๑๗.๒๐ น. หลังจากนั้น เมื่อเวลาประมาณ ๑๘.๓๐ น. ผู้นำนักศึกษา ๓ คน ซึ่งรวมทั้งเลขาธิการศูนย์ฯ ได้เข้าพบจอมพลประภาส จารุเสถียรที่กองบัญชาการสวนรื่น จอมพลประภาสบอกว่า ตกลงที่จะปล่อยผู้ต้องหาทั้ง ๑๓ คนและจะประกาศใช้รัฐธรรมนูญภายในตุลาคมปีหน้า แต่ขอเรียกร้องอื่นให้ระงับไป ผู้นำนักศึกษาที่เข้าพบได้รับปากว่าจะมาปรึกษากับกรรมการศูนย์ฯ เพื่อประกาศ

ให้การชุมนุมสลายตัว

การขาดการติดต่อสื่อสาร

อย่างไรก็ตามทางด้านผู้ชุมนุมที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ซึ่งขาดการติดต่อจากคณะกรรมการศูนย์ฯ ที่ไปเฝ้าในหลวงและพบรัฐบาล ไม่ทราบข่าวเลยว่ามีอาการตกลงอะไรกันบ้าง เมื่อถึงเวลา ๑๗.๐๐ น. ที่กำหนดไว้โดยไม่มีคำตอบ ผู้คนจึงเริ่มระส่ำระสาย ผู้นำนักศึกษาที่คุมขบวนอยู่ได้สั่งให้เดินขบวนต่อไปยังลานพระบรมรูปทรงม้า ตามแผนที่ตกลงกันไว้หลังจากที่ศูนย์ฯ ได้ตกลงกับคณะรัฐบาลเรียบร้อยแล้วเมื่อ ๑๘.๐๐ น. ปรากฏว่าคณะกรรมการศูนย์ฯ ยังคงไม่ได้ตรงมาที่กองบัญชาการที่ควบคุมผู้เดินขบวนอยู่ หากแต่ไปขึ้นพูดกับนักศึกษาประชาชนทางด้านสะพานมัฆวานซึ่งอยู่ที่้ายขบวนให้สลายตัว ทางกองบัญชาการซึ่งปักหลักอยู่ลานพระบรมรูปทรงม้าคงประกาศเรียกหากกรรมการศูนย์ฯ ให้มาตกลงกันก่อนว่าจะทำอย่างไรต่อไป เพราะดูทางกองบัญชาการและประชาชนที่ชุมนุมอยู่ที่จะไม่พอใจข้อเสนอของรัฐบาลที่ว่าจะให้รัฐธรรมนูญภายใน ๒๐ เดือนนั้นๆ ใดๆก็ตามทางกรรมการศูนย์ฯ ก็คงคิดว่าทุกอย่างยุติลงแล้ว ควรจะบอกให้ประชาชนสลายตัวได้เลย แต่ทางกองบัญชาการที่ควบคุมการชุมนุมอยู่ยังไม่เห็นด้วยและไม่ยอมให้เลขาธิการศูนย์ฯ ซึ่งมาถึงรถบัญชาการเมื่อเวลา ๒๓.๐๐ น. ขึ้นประกาศ เสียงของนักศึกษาประชาชนที่ชุมนุมในเวลานั้นได้เรียกร้องไม่เฉพาะการปล่อยตัวคน ๑๓ คน เท่านั้น แต่ยังเรียกร้องรัฐธรรมนูญและเรียกร้องให้เปลี่ยนตัวผู้นำด้วย ผู้ร่วมชุมนุมมีที่ทำว่าจะไม่ยอมสลายตัวง่ายๆ จนกว่าข้อเรียกร้องจะบรรลุผล ระหว่างนี้รัฐบาลได้ออกแถลงการณ์มาอีกเมื่อตอน ๒๒.๐๐ น. อ้างว่ารัฐบาลกับผู้แทนนิสิตนักศึกษาตกลงกันได้แล้ว แต่มีบุคคลบางคนที่ไม่ใช่ นักศึกษาโจมตีรัฐบาล ยุยงส่งเสริมก่อ

ความวุ่นวาย ซึ่งทางการถือว่าไม่ใช่นักศึกษา

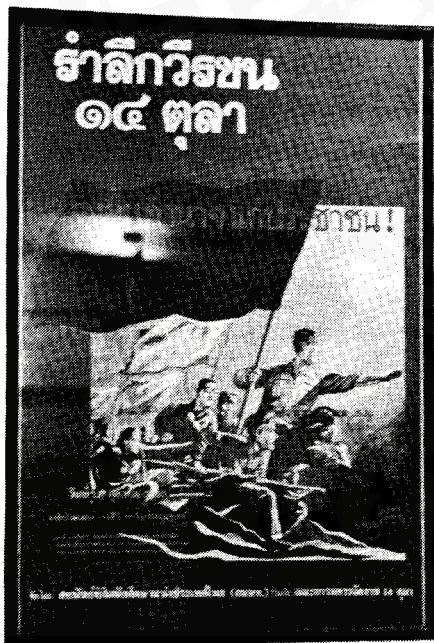
ขณะที่เหตุการณ์ยังลุมนอยู่ เพราะมีประชาชนกลุ่มหนึ่งซึ่งเห็นนกระหือหรือถึงกับคิดจะล้มรัฐบาล นายเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ผู้นำนักศึกษาที่คุมขบวนอยู่ได้รับข่าวว่ารัฐบาลกำลังตามล่าผู้นำนักศึกษาและจะโจมตีตอนตี ๑ จึงสั่งให้เคลื่อนขบวนไปสวนจิตรฯ หวังพึ่งบารมีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ระหว่างนี้ทางคณะกรรมการศูนย์ฯ ซึ่งเข้าไม่ถึงตัวเสกสรรค์ และไม่ได้อนุญาตให้พูดที่รถบัญชาการเกิดความระแวงว่าเสกสรรค์มีแผนการณอย่างอื่น ดังนั้นเวลาประมาณ ๒.๐๐ น. ขณะที่ขบวนมหาหยุดที่หน้าประตูสวนจิตรฯด้านสวนสัตว์ดุสิต ผู้แทนศูนย์ฯหลายคนได้ใช้รถทหารติดเครื่องขยายเสียงเข้าไปในสวนสัตว์ดุสิต และหันลำโพงออกมาประกาศให้ผู้เดินขบวนสลายตัวและโจมตีนายเสกสรรค์ว่าเป็นขบถ เป็นคอมมิวนิสต์มีแผนจะล้มราชบัลลังก์อย่างไรก็ตามปรากฏว่าผู้เดินขบวนไม่เชื่อว่าจะ

เป็นเสียงของผู้นำนักศึกษาจริงหรือไม่ก็เป็นเสียงที่ถูกบังคับให้อัดเทปไว้ จึงไม่ยอมสลายตัวและเกิดการโต้เถียงกันระหว่าง ๒ ฝ่ายที่คุมไมโครโฟนอยู่คนละด้าน ต่อมาเวลา ๓.๕๐ น. นายธีรยุทธ บุญมี จึงได้เข้าถึงตัวเสกสรรค์ และปรับความเข้าใจกันได้ พวกกันไปพบราชเลขาธิการ ส่วนสำนักพระราชวัง เพื่อขอเข้าเฝ้าในหลวงเพื่อโปรดพระราชทานพระราชดำรัส ซึ่งจะทำให้ประชาชนยอมสลายตัว เวลา ๔.๔๕ ทั้งสองกลับมา พ.ต.อ. วสิษฐ์ เดชกุญชร นายตำรวจพระราชสำนักอัญเชิญพระบรมราโชวาทออกอ่านให้ที่ชุมนุมฟัง หลังจากนั้นนายสมบัติ อารังธัญญวงศ์ เลขาธิการศูนย์ฯ ได้ขึ้นเล่าเหตุการณ์ เสกสรรค์ขอให้ทุกคนพอใจในสิ่งที่เรียกร้อง ขอให้สลายตัว กลุ่มคนเริ่มทยอยกลับเวลา ๕.๓๐ น.

เวลา ๖.๓๐ น. ขณะที่กลุ่มชนประมาณ ๓,๐๐๐ คน ได้ขอให้ตำรวจเปิดทางให้ออกไปทางสี่แยกราชวิถี เพราะต้องเดินทางกลับบ้าน ทางนั้น ตำรวจไม่ยอมเปิด ผุ่ชนข้างหลังก็ดันมาจนเกิดการรวนเรกันขึ้น รวมทั้งมีการตำท้อและขว้างปาสิ่งของใส่ตำรวจ ตำรวจได้เปิดฉากขว้างระเบิดน้ำตาเข้าใส่ฝูงชนและบุกเข้าใช้กระบองไฟฟ้าตักเรียนนักศึกษาอย่างทารุณ ทำให้เด็กนักเรียนเสียชีวิตและบาดเจ็บ ผุ่ชนได้หนีไปแล้ว กลับมารวมกำลังกันต่อต้านตามจุดต่างๆ ส่วนใหญ่ไปรวมที่ธรรมศาสตร์ รัฐบาลได้สั่งทหารพร้อมด้วยรถถังและอาวุธออกปราบประชาชนอย่างรวดเร็วเหมือนได้ตระเตรียมไว้ล่วงหน้าเป็นอย่างดี และการต่อสู้ได้เริ่มขึ้นโดยที่รัฐบาลได้ออกแถลงการณ์บิดเบือนออกมาเป็นระยะๆ ตามเคย

จากการต่อสู้

หลังจากปะทะที่ข้างสวนจิตรฯ นักเรียนข้างกลประมาณ ๒,๐๐๐ คนรวมกำลังกันที่ลานพระรูป ขว้างปารถตำรวจและทุบกระจก ก.ร.ป.

กลาง ที่ธรรมศาสตร์นักศึกษาได้เข้ายึดสถานีวิทยุม.ธ. แต่ใช้งานไม่ได้ นักศึกษาได้เผาทำลายป้อมตำรวจที่ทำพระจันทร์ เวลาประมาณ ๑๐.๔๐ น. นักศึกษาประชาชนได้เริ่มปฏิบัติการตอบโต้โดยบุกเข้ายึดกรมประชาสัมพันธ์ พยายามทำลายข้าวของเป็นการแก้แค้น ต่อมาทางทหารเรือได้ส่งกำลังมายึดกรมประชาสัมพันธ์คืนจากนักศึกษาได้อย่างละมุนละม่อมโดยไม่มีการปะทะกัน นักศึกษาประชาชนส่วนหนึ่งได้ยกพวกเข้าปิดล้อมโรงพักชนะสงครามไว้ เวลา ๑๑.๐๐ น. กำลังทหารพร้อมรถถังได้เริ่มออกกวาดล้างและขับไล่ประชาชนด้วยแก๊สน้ำตา ปืนเอ็ม ๑๖ ซึ่งเป็นอาวุธสำหรับใช้ในสงครามไม่ใช่สำหรับการปราบจลาจล นักศึกษาประชาชนที่ไม่มีอาวุธถูกยิงบาดเจ็บ ล้มตายเป็นไปไม่เว้น หลังจากนั้นอีกชั่วโมง เครื่องบินเฮลิคอปเตอร์ ๒ เครื่อง ขับโดยณรงค์ กิตติขจร เครื่องหนึ่ง ได้ยิงปืนกลจากอากาศทั้งในธรรมศาสตร์ สนามหลวง หรือแม้แต่ที่โรงพยาบาลศิริราช นักศึกษาได้จุดไฟเผารถเป็นม่านควันและกีดขวางรถถัง หลายคนพยายามขับรถเมล์และรถกระบะเข้าชนรถถังแต่ก็ถูกยิงเสียชีวิต นักศึกษาได้บุกเข้าเผากองสลาก สำนักงาน ก.ต.ป. ตลอดเวลาทหารยิงยิงนักศึกษาประชาชนตายเรื่อยๆ โดยไม่มีทางสู้กันได้เพราะนักศึกษามีแต่ก้อนอิฐ ไม้ก้อนหิน ระเบิดขวด ขณะที่ทหารใช้อาวุธร้ายแรงทางกองบัญชาการศูนย์ฯ ในธรรมศาสตร์พยายามติดต่อเจ้าหน้าที่รัฐบาลเพื่อขอให้เจ้าหน้าที่ยุติ แต่รัฐบาลไม่ฟังเสียง โดยอ้างว่ามีเจ้าหน้าที่หลายฝ่ายยากที่จะติดต่อให้เลิกหยุดยิงได้ คล้ายกับจะเป็นการแสดงให้เห็นว่า รัฐบาลไม่ได้คิดแต่เรื่องการปราบจลาจลเท่านั้น หากคิดแต่จะปราบพวกเดินขบวนให้เรียบร้อย

ตอน ๑๗.๓๐ น. จอมพลประภาสประกาศให้นักเรียนนักศึกษาออกจากธรรมศาสตร์ ศิลปากร โดยถือว่าเป็นเขตอันตรายจะส่งทหารเข้าเคลียร์

พื้นที่ (ความหมายคือฆ่าเรียบ) หากไม่ออกจากบริเวณดังกล่าวในเวลาที่กำหนดให้ เฉพาะธรรมศาสตร์มีนักศึกษาติดอยู่หลายพันคน เคราะห์ดีที่ทหารเรือวางตัวเป็นกลาง ส่งเรือรบมาคุมทางแม่น้ำเจ้าพระยาเฉยๆ นักศึกษาจึงหลบออกทางแม่น้ำ ข้ามเรือไปพักโรงพยาบาลศิริราชได้

คืนวันนั้น จอมพลถนอมลาออกจากการเป็นนายกฯ แต่ยังไม่ได้ลาออกจากการเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแต่งตั้งนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกฯ แทน

ทั้งๆ ที่มีการฆ่าฟันกันอย่างเหี้ยมโหดถึงขนาดนั้นและทั้งที่ไม่มีทางสู้ นักศึกษาประชาชนยังไม่ย่อท้อ ได้กลับไปชุมนุมกันที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยอีกครั้งหนึ่งเป็นจำนวนนับหมื่น แม้ว่าทางการจะประกาศไม่ให้คนออกนอกบ้าน เวลา ๒๒.๐๐ น. นักศึกษาประชาชนได้ชุมนุมกันอยู่ตลอดคืน ภายใต้การนำของศูนย์ปวงชนชาว

ไทย ซึ่งจัดตั้งขึ้นเดี๋ยวนั้นเพราะกรรมการศูนย์
นิสิตฯหายหน้าไป ที่ชุมนุมได้เรียกร้องให้จอมพล
ถนอม จอมพลประภาส และพันเอกณรงค์พ้น
จากตำแหน่งทหารด้วย

ตอนดึกคืนนั้น คงมีการต่อสู้กันระหว่าง
ฝ่ายนักศึกษาประชาชนกับเจ้าหน้าที่ ที่กอง
บัญชาการตำรวจนครบาลผ่านฟ้า ไปจนถึงวัน
รุ่งขึ้น และจอมพลถนอม ในฐานะผู้บัญชาการ
ทหารสูงสุด ก็ยังออกแถลงการณ์โจมตี ใส่ร้าย
ป้ายสีนักศึกษาประชาชนที่ยังต่อสู้ด้วยความแค้น
เป็นกลุ่มย่อยอยู่เรื่อยๆ แสดงให้เห็นว่า การ
ต่อสู้ทางการเมืองในระดับเบื้องต้นยังไม่เด็ดขาด
ถึงแม้จะมีการตั้งนายฯ คนใหม่ แต่แท้จริงแล้ว
จอมพลถนอมยังมีอำนาจอยู่มากในเวลานั้น การ
ต่อสู้ที่กองบัญชาการตำรวจนครบาลคงมีต่อไป
โดยฝ่ายนักศึกษาประชาชนเป็นฝ่ายเสียชีวิตเพิ่ม
ขึ้นเรื่อยๆ ส่วนนักศึกษาประชาชนที่อนุสาวรีย์
ประชาธิปไตยก็คงชุมนุมยื่นหยัดการต่อสู้ด้วย
สันติวิธี ขณะที่ทางฝ่ายทหารยังคงส่งกำลังจาก
ต่างจังหวัดเสริมเข้ามาอยู่เรื่อยๆ ผู้คนไม่ยอมฟัง
ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาที่พยายามนั่งรถตระเวน
เรียกร้องให้คนแยกกันกลับบ้าน ระวังนี่เองที่
กลุ่มอำนาจการเมืองกลุ่มอื่นได้ชัยชนะเด็ดขาด
สามารถ (บางกระแสข่าวว่าหลอก) ให้ ๓ ทหารราช
ต้องเดินทางออกนอกประเทศได้ เพราะไม่เช่นนั้น
แล้ว เรื่องคงจะวุ่นวายต่อไปและเกิดสงคราม
กลางเมืองขึ้นอย่างไม่ต้องสงสัย เพราะประชาชน
ต่างพากันเคียดแค้น ๓ ทหารราชกันอย่างถึงขนาด
ในต่างจังหวัดหลายจังหวัด นักศึกษา ประชาชน
ได้เปิดชุมนุมกันประณามการกระทำของรัฐบาล
อย่างแข็งขัน และอาจลุกฮือขึ้นก่อการจลาจลใน
ท้องถิ่นของตนได้ หากว่าเหตุการณ์ทางกรุงเทพฯ
ยังไม่สงบ